

Institutionen för språk, litteratur och lärande (ISLL)
Högskolan Dalarna

Extern granskning

11 september 2023

Lars Anders Kulbrandstad, professor emeritus, Høgskolen i Innlandet, Norge (ordförande)
Heidi Hansson, professor, Umeå universitet
Jarmo Lainio, professor emeritus, Stockholms universitet

Sammanfattning

Kommittén har fått tillgång till skriftlig dokumentation av verksamheten vid ISLL under perioden 2018-2022 som har varit en god utgångspunkt för att sätta oss in i den forskning som pågår vid institutionen. Det gäller i första hand institutionens självvärdering men även publikationslistor och bibliometriska sammanställningar av publikationer. Informationen från dessa dokument har kompletterats genom ett platsbesök i maj 2023, där vi fick intervjua de två som skrivit självvärderingen, forskargruppernas ledare, forskare från kollegiet, doktorander och institutionens ledning. Sammantaget har detta gett oss underlag för att skapa oss en bild av ISLL:s styrkor, samtidigt som det har visat var de centrala utmaningarna ligger.

I det fortsatta arbetet med att utveckla ISLL som forskningsmiljö rekommenderas bland annat följande:

- Institutionen bör sträva efter att träffa avtal om permanent samarbete med forskningsmiljöer vid universitet och högskolor nationellt och internationellt, till exempel om ansökningar om forskningsmedel, handledning av doktorander, engagemang av gästprofessorer och seniora professorer, arrangemang av forskningsvistelser och anordnande av gemensamma kurser och seminarier.
- Inrättandet av forskningsprogram bör bygga på institutionens nuvarande akademiska styrkor och syfta till att samla stora delar av miljön kring ett övergripande forskningstema. Ett framträdande drag i samhällsutvecklingen är en ökad språklig och kulturell mångfald och institutionen bör inrikta sitt arbete med att utveckla forskningsprogram mot möjligheter och utmaningar kopplade till denna utveckling. Samtidigt måste det finnas utrymme för annan forskning av hög vetenskaplig kvalitet inom språkämnenas kärnområden, inte minst för att säkerställa forskningsanknytningen av utbildningen.
- Institutionen bör även fortsättningsvis ha stort fokus på arbetet med att attrahera externa medel för forskning.
- Samtidigt som lärosätet fortfarande måste försöka rekrytera kompetenta medarbetare utanför Högskolan i Dalarna, inte minst till toppositioner, bör det prioriteras högt att underlätta kompetensutvecklingen av de egna adjunkterna.

1 Kunskapsområdet: sakkunnigkommitténs uppfattning

Som institutionsnamnet anger så bedrivs den huvudsakliga forskningen vid Institutionen för språk, litteratur och lärande inom de tre fälten språkvetenskap, litteraturvetenskap och utbildningsvetenskap. Inom dessa tre fält finns forskargrupperna *Språk, litteratur och utbildning i mångfaldsperspektiv (SLUM)* som samlar Språkdidaktiska gruppen, Litteraturdidaktiska gruppen och Mångfald i utbildningssammanhang, *Litteraturer i samhället (LiS)* med de fyra forskningsklustren 1) migration, narrativer och identiteter, 2) dystopiska och utopiska litteraturer, 3) ungdoms- och barnlitteratur och 4) litteratur och genus samt *Forum för språkvetenskap* med undergruppen Language for Specific Purposes. Det finns också ett institutionsgemensamt högre seminarium vilket fungerar som forum för institutionens forskare, doktorander samt gästföreläsare.

Forskargrupperna har olika stabilitet och olika grad av överlappning, och många forskare deltar i fler än en grupp eller väljer de seminarier som de finner relevanta för sin egen forskning. Det förutsätts att alla forskare är aktiva i en forskargrupp och forskningsgruppsledarna visar en tydligt inkluderande hållning och en vilja att få med så många av medarbetarna som möjligt i olika konstellationer. Doktoranderna känner sig välkomna i miljöerna. Organisationen i forskargrupper har gett ökad legitimitet till forskningen och inneburit att man talar mer om forskningsfrågor på institutionen. Bland annat nämns att den didaktiska forskningen har stärkts genom formeringen av SLUM, samtidigt som flera forskare upplever att samarbetet med forskare inom pedagogiskt arbete har försvårats genom omorganisationen av institutionsstrukturen.

Två institutionsövergripande temaområden är nätburen undervisning eller digital kompetens i högre utbildning, och interkulturella studier. Det pågår ett arbete med att identifiera tänkbara inriktningar för ett framtida forskningsprogram, och de områden som har nämnts i detta sammanhang är interkulturalitet eller transkulturalitet och olika aspekter på digitalt lärande och /eller nätburen undervisning. Masterprogrammet i interkulturella litteraturstudier skulle kunna utgöra basen för ett forskningsprogram eller en forskarutbildning. I intervjuerna framkommer dock att vare sig lärare, forskningsledare eller institutionsledning ser ett gemensamt forskningsprogram för hela institutionen som en möjlighet i nuläget. Dessutom saknas gemensamma definitioner av begreppen forskningsprogram, forskningsmiljö och forskargrupp.

Institutionens svagheter och styrkor sammanfaller i stor utsträckning. Samtliga tolv språkämnen vid Högskolan Dalarna (HDA) finns nu samlade vid samma institution (arabiska, engelska, franska, italienska, japanska, kinesiska, portugisiska, ryska, spanska, svenska, svenska som andraspråk och tyska) vilket ger goda möjligheter till jämförande språk- och litteraturforskning, teoretisk perspektivrikedom och utmärkta förutsättningar för interkulturella studier av olika slag. Samtidigt har språkämnena olika förutsättningar vad gäller forskningsvolym, andel seniora forskare och forskarnas campusnärvaro, vilket innebär att styrkeförhållandena blir skeva. En modell har varit att använda lärarutbildningen som den huvudsakliga basen för forskning, men även i detta sammanhang är förutsättningarna olika eftersom vissa av språkämnena har en mycket större skolrelaterad verksamhet och därigenom också större möjligheter att erhålla externa bidrag för projekt. En annan möjlighet som har nämnts är att arbeta för att skapa profilerade kunskapsmiljöer i samarbete med KK-stiftelsen, men sådana miljöer bygger på företagssamarbete och har sitt fokus på tillämpade forskningsinitiativ snarare

än ämnesanknuten grundforskning. Det interna forskningsanslaget är avsett att ge så många som möjligt av institutionens forskare möjlighet att vara aktiva, men volymen på anslaget är liten. Det finns uppenbara risker att den ämnesfördjupande forskningen inom det egna ämnet uteblir för att möjligheterna till finansiering är större genom samarbeten med t ex pedagogiskt arbete, eller – som anges i kartan av existerande samarbeten – datavetenskap, artificiell intelligens, experimentell psykologi eller kulturstudier. Å andra sidan finns en risk att ämnen och/eller forskare inte känner sig hemma i större, övergripande forskningsgrupper och därför inte ingår i sådana sammanhang. En sådan problematik har nämnts bland annat i relation till tillämpad språkvetenskap.

Institutionens fem professorer finns i ämnena engelska (språkvetenskap och litteraturvetenskap), svenska som andraspråk och pedagogiskt arbete, och de flesta av docenterna (fem av åtta) återfinns inom samma områden. Detta innebär att dessa områden har en betydande styrka i jämförelse med andra och kan leda till att de blir dominerande vad gäller forskningsinriktningar och -perspektiv. Små språkmiljöer har svårare att utvecklas, i alla fall vad gäller ämnesinterna forskningsfrågor vilket på sikt kan påverka forskningsanknytningen av grundutbildningen. Det finns en ambition att samtliga ämnen vid institutionen ska ha magisterutbildningsrättigheter, och en viktig strategi för att uppnå detta skulle vara att säkerställa att samtliga ämnen har minst en forskare med docentkompetens. Det finns en motsättning mellan den inkluderande inställningen att alla medarbetare ska kunna vara forskningsaktiva och behovet att göra strategiska satsningar på ämnen som behöver stärkas. För att säkerställa en långsiktig utveckling av samtliga ämnen vid institutionen kan det vara nödvändigt att prioritera ämnen med liten andel seniora forskare under en tid. Andra insatser för att stärka miljön är att bygga upp långsiktiga relationer med andra lärosäten, t ex genom gemensam handledning av doktorander och på sikt forskarskolor, och att utnyttja möjligheten att engagera gästprofessorer.

Mått på forskningens ställning nationellt och internationellt är t ex forskningspublikationernas genomslagskraft som diskuteras i avsnittet 3.3. Ett annat mått är volymen av extern forskningsfinansiering. Relativt få av institutionens forskare lyckas med ansökningar om externa medel, och enligt den separata tabellen ”Använda medel från externa finansörer” är totalsumman under perioden 2018-2022 SEK 6.649.851 fördelat på ett tiotal forskare. Det finns ingen möjlighet att söka interna såddmedel för att skriva ansökningar. De tvärvetenskapliga strävandena för att identifiera ett institutionsövergripande forskningsprogram kan göra det svårt för forskare att bli konkurrenskraftiga i de vanliga projektutlysningarna från Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond. Å andra sidan finns en betydande styrka inom skolforskning och didaktik som borde kunna attrahera bidrag, men det finns en sårbarhet i att enstaka forskares insatser och nätverk blir väldigt viktiga. I flera av intervjuerna nämns brist på support från det centrala forskningsstödet som ett problem, men här väntas en förstärkning. Det finns en omfattande process för att säkra kvaliteten på ansökningar om externa medel, och för individen krävs en noggrann tidsplanering för att hinna med alla steg.

Sammanfattningsvis kan sägas att institutionens starka och svaga sidor sammanfaller. De tre distinkta forskningsområdena språk, litteratur och didaktik/utbildningsvetenskap förmår samla forskarna i stor utsträckning men driver på en tvärvetenskaplig anpassning av ämnena. De många språkämnen erbjuder perspektivrikedom och stärker forskningen i interkulturalitet, men miljöerna för många av de enskilda språken är mycket små och sårbara. För att bibehålla målet att samtliga forskare ska vara forskningsaktiva och uppnå det långsiktiga målet att utveckla ett

gemensamt forskningsprogram är sannolikt den tvärvetenskapliga strategin den mest framkomliga vägen, men detta kan innebära att svårigheterna med att attrahera extern finansiering utanför professionsrelaterade forskningsområden kan bestå.

2 Förutsättningar: organisation och resurser

Högskolan Dalarna har en genomtänkt process för sitt förändringsarbete, genom att först formulera (ofta som abstrakta och allmängiltiga) mål/visioner, sedan genom att skapa strategidokument, som till sist ska genomföras i samarbete mellan ledning, kollegium och annan personal. Visioner och strategier visar vad man vill uppnå och delvis hur man kan gå tillväga, men sedan ska steget tas till vem som ska göra vad. Visionerna har högt ställda förväntningar och målsättningar, liksom strategin. Innovationer ser ut att ha en central roll i visionerna, men det finns få uppslag om hur detta skulle kunna se ut på språk- och litteratursidan. En mer djupgående diskussion om kopplingen mellan innovationer, språk och litteratur vore lämplig att etablera. Sådana innovationer behöver inte nödvändigtvis bestå av produkter.

Organisationsförändringen som kom till stånd 2018 innebar att de två forskningsprofiler som då fanns, Interkulturella studier och Utbildning och lärande, försvann, men de är samtidigt de områden inom vilka man till stor del föreslås bygga upp forskning och forskarutbildning framöver. Såvitt vi kan bedöma var inte förslaget om den organisatoriska omorganisationen helt förankrat i verksamheten när den genomfördes. Organisationsförändringen ledde dock till att språken nu finns samlade inom en institution, Institutionen för språk, litteratur och lärande (ISLL).

Under tiden 2021-2022 har ISLL fått möjligheter att vaska fram en struktur som ska leda till mer fokuserade aktiviteter för att utöka forskningen och på sikt lägga grunden för etablering av forskarutbildning. Man har också fått skapa principer för fördelning av forskningsmedel (interna) och skapandet av en "kreativ forskningsmiljö". Ansvariga för dessa strävanden är proprefekten och institutionens ledningsråd. Man har också utvecklat forskargrupper ur tidigare grupperingar, som leds av forskargrupsledare. Lärande utgör en central stomme i forskning och forskarutbildning som språk- och litteraturämnena på ett eller annat sätt ska närma sig eller profilera sin forskning och undervisning inom.

Prefekten har ansvaret för den ekonomiska sidan av forskningsverksamheten och proprefekten ansvaret för den kvalitativa sidan av forskningsaktiviteterna. Särskilt proprefektens arbetsbelastning ser sammantaget ut att vara mycket omfattande, även om seniora forskare och forskningsgruppernas ledare kan integreras i arbetet inom s.k. styrgrupper.

Utöver proprefekten delar forskargruppernas ledare och professorerna på ansvaret för utveckling av forskningsinriktningar, forskningsprogram och seminarier. De har vidare ansvar för att skapa en publiceringsstrategi, ansvar för enskilda forskares meritering, arbete med kompetensförsörjning (t.ex. rekryteringar), förväntas initiera forskningsprojekt och ansökningar samt handleda ansökningar om externa medel både nationellt och internationellt. Ett område som gäller proprefektens uppdrag är att delta i meriteringsprocessen (exempelvis genom meriteringssamtal), medan avdelningschefen utför medarbetarsamtal med kollegorna, vilket också verkar vara funktioner som fungerat bra.

För en utomstående betraktare ter det sig som ett problem att ansvarsfördelningen mellan forskningsledarna och professorerna inte är tydlig. Utöver dessa funktioner och prefekten som har det övergripande ansvaret, finns också avdelningschefer och ämnesföreträdare. Alla dessa funktioner kan överlappa med t.ex. vanliga ansvarsområden för professorer. Sammantaget verkar både de mångsidiga aktiviteterna och de många nivåerna av ansvariga medarbetare vara komplicerade. Avdelningscheferna tycks dock vara en funktion som är på väg ut. Det komplicerade systemet med en mängd olika funktioner som ska dela på ansvaret för att utveckla och etablera långsiktig forskning på ISLL kan för de enskilda forskarna te sig ogenomskinligt. Dessutom kan det leda till dåligt utnyttjande av resurser.

Om man ser till hur strategin formulerats, och vilka målsättningar HDa har för utvecklingen av forskning och forskarutbildning på ISLL, kan man ganska enkelt konstatera att den interna schablonfördelningen av medlen för forskning är otillräcklig, med 10 % forskningstid för lektorer, 20 % för docenter och 40 % för professorer. Även om principerna för tilldelning och uppföljning av den forskning som utförs inom institutionen inom ramen för de interna medlen är funktionella, är utfallet blygsamt om man betänker alla de krav och förväntningar som ställs på medarbetarna samt för utfallet i form av externa forskningsmedel. Om man dessutom ansöker om externa medel, där konkurrensen alltmer hårdnar, innebär detta att t.ex. lektorer sannolikt behöver använda sin fritid för att skriva ansökningar, eller använda forskningstid för att ansöka om medel. Rutinerna för ansökningar av externa anslag har under de senaste åren förbättrats, men effekterna av detta och av ansökningarna har inte utvärderats. Det tycks också som att vid nödvändiga nyrekryteringar får dessa forskare/lärare ett mer generöst erbjudande om forskningstid, men detaljer saknas om hur detta ser ut på sikt, både för HDa och för de rekryterade individerna.

Det finns en avdelning för forskningsstöd, som är under utveckling. Likaså finns en etisk nämnd för hjälp vid ansökningar och en jurist som kan ge stöd i juridiska frågor. Dessutom finns det språkstöd (där dock volymen för språkgranskning inte motsvarar behoven), biblioteksstöd, en IT-avdelning som kan bistå forskarna, ekonomistöd (som p.g.a. personalomsättning inte fungerat optimalt) och en institutionssekreterare, som kan bistå med administrativt stöd. Biblioteket har bidragit till att en bibliometrisk metod antagits, men modellen verkar dock inte vara helt adekvat för värdering av publikationer inom ISLL-ämnen. Dessa stödfunktioner är nödvändiga för forskare, men helheten haltar av olika skäl ännu. Ett problem tycks vara brist på finansiering för att vässa vissa av funktionerna.

Eftersom citeringar och förekomsten av publikationer i vissa kontexter inte är de enda måtten på hur stark en forskningstradition och dess publikationsverksamhet är, kan man också se att HDa har valt en strategisk satsning för att komma fram till en mer neutral syn på sina publikationer: ”en definition av vetenskaplig kvalitet håller på att redovisas inom EU (”Agreement on Reforming Research Assessment – CoARA), ett arbete där HDa ingår och som kan leda till att frågan om hur genomslag ska mätas och viktas kan komma att omvärderas.”

En grundfråga är följaktligen om det finns ekonomiska förutsättningar för att genomföra visionerna och strategierna. En annan grundfråga är hur högskolans hittillsvarande arbete och erfarenheter ska ligga till grund för fortsättningsarbetet, och om dess profilering håller även framöver, i en alltmer ökande konkurrenssituation mellan lärosätena. HDa har gjort sig känd som en föregångare inom nätbaserad undervisning och man vill också satsa på den digitala

dimensionen i undervisning, forskning och administration framöver. Men detta är också områden som andra lärosäten fokuserar på. Man kanske behöver genomföra en omvärldsanalys och värdera, hur denna utveckling kan komma att se ut inom en nära framtid. Man bör också ta ställning till om de resurser finns som behövs för att högskolan skall bibehålla sitt försprång på området.

Medarbetarna får ganska fritt ansluta sig till en eller flera forskargrupper. Dessa grupper verkar dock arbeta relativt oberoende av varandra, även om det institutionsgemensamma tänket ska finnas med, liksom värdering av hur samarbete kan formas kring något gemensamt område. En tanke är också att man ska komma fram till gemensamma högre seminarier, utöver sådana som återfinns i forskargrupperna. Det förekommer också workshoppar, som ser ut att vara mer praktiskt inriktade mot bl.a. ansökningar och analysverktyg. Till seminarier och workshoppar inbjuds också externa forskare.

En paradox kanske kan ses i den ganska höga graden av frihet för de individuella forskarna att välja inriktning och forskargrupp(er), samtidigt som högskolan strävar efter att fokusera på ett begränsat antal forskningsinriktningar. Friheten har också ett annat pris. De många nivåerna på administration och ledning och diskussionerna kring forskningsåtaganden, samt de många möjligheterna/kraven på närvaro i seminarier, workshoppar, presentationer, forskardagar, institutionsveckor, forskarfrukostar, internationaliseringskrav mm., tryck på forskarna att söka externa medel, samverka inom och utom högskolan, utvecklingen av forskningsprogram, samt nätverksdeltagande, leder sannolikt till en övermättnad av valmöjligheter och krav. Utöver detta förväntas forskarna åta sig redaktörsuppdrag och utföra kollegialt arbete. Speciellt utmanande blir detta om man dessutom ska forska. Man ska också komma ihåg att alla forskare ska undervisa på alla nivåer. Både med detta och med andra krav och förväntningar kan periodisering av aktiviteter fungera underlättande för individerna.

Medan Högskolan Dalarna har satt igång arbete på bred front med utvecklingen av forskning och forskarutbildning, kan man konstatera att en hel del fortfarande är under utveckling. Högskolans olika delar går inte helt i samma takt. En svårighet är att vissa grundbegrepp som utstakats som delar av målen för verksamheten, inte har klart innehåll, såsom forskningsmiljö, forskningsprogram, forskningsinriktning/forskargrupper och deras genomförande.

3 Forskningens genomförande, resultat, genomslag och professionsrelevans

3.1 Genomförande

Forskningens kvalitet säkras framför allt genom arbetet i forskargrupperna. Bibliometriska analyser genomförs, men upplevs inte alltid relevanta av institutionens forskare (se vidare under 3.3). Det finns krav på att forskare som vill ta del av den institutionsfinansierade forskningstiden ska göra en plan för hur tiden ska nyttjas. Planen följs sedan upp av avdelningschef. Som nämnts kommer rollen som avdelningschef sannolikt att försvinna och i nuläget finns ingen information om var i den framtida organisationen denna uppföljning ska ske. Flera forskare nämner problemet med att värna sin forskningstid. Det är avdelningschefens ansvar att se till så att forskningstiden läggs in i tjänsten, men det är individens eget ansvar att se till att tiden inte äts upp av annat.

Forskare vid institutionen hade ett relativt stort antal uppdrag under perioden, som opponent och som medlem av betygsnämnd vid disputationer och lisputationer, som läsare vid olika seminarier (till exempel slutläsare av avhandlingsmanus) eller som sakkunniga. Enligt

självvärderingen har antalet utvärderingsuppdrag nästan fördubblats från 2018 till 2022 (Tabell 2, s. 15 i självvärderingen). Eftersom den seniora kompetensen är koncentrerad till ett fåtal ämnen finns det dock en risk att också utvärderingsuppdragen koncentreras till dessa. Det går inte att utläsa uppdragens spridning på olika personer och ämnen av tabellen, men det tycks som att det finns en slagsida som innebär att representanter för de stora ämnena engelska och svenska som andraspråk, påverkar statistiken på ett positivt sätt. Det är inte helt lätt för forskare med blygsam tilldelning av intern forskningstid att åta sig t ex uppdrag som ledamot i betygsnämnd eftersom sådana förväntas ingå i den akademiska rollen och inte ersätts.

Kartorna över forskningsarbeten visar att de flesta samarbeten sker nationellt, inom Sverige, och med forskare vid universitet där tidigare och nuvarande anställda vid Högskolan Dalarna finns eller där doktorander från högskolan genomgår forskarutbildning. Internationella samarbeten förekommer i blygsam omfattning, trots att institutionens språkprofil borde motivera sådana. Doktoranderna har inte lokala biträdande handledare (även om informella handledarinsatser förekommer). Att etablera en ordning där alla doktorander har minst en handledare från institutionen skulle vara ett sätt att skapa och befästa långsiktiga samarbeten med andra lärosäten och säkerställa att seniora lärare/forskare vid HDa får nödvändig handledningserfarenhet för att kunna meritera sig till högre positioner.

Att säkerställa forskningens kvalitet är i första hand en fråga för forskargrupperna, genom seminarier och workshoppar av olika slag. Det ingår i rollen som forskargrupsledare att stödja medarbetarnas forskningsaktivitet. Samtidigt har forskargrupsledarna inte ansvar för bemanningsplanering och en bättre och tätare kontakt mellan prefektnivån och forskargrupsledningen efterfrågas.

3.2 Resultat

I självvärderingen (s. 11) konstateras att: ”Det finns kompetenser som är strategiskt viktiga för både institutionen och högskolan, såsom interkulturalitet och kommunikation, inklusive interkulturella språk- och litteraturstudier, transspråkande och flerspråkighet, digital kommunikation på arbetsplatsen och utbildning samt mångfald i utbildningssammanhang”. Främst inom utbildningsvetenskap, med stark närvaro av forskare inom språk och litteratur, har ansökningar lett till resultat, inte sällan med forskare från HDa som medsökande vilket tyder på att samarbete med andra lärosäten är en fruktbar strategi. Man har också erhållit mindre medel från Åke Wibergs stiftelse, Magnus Bergvalls stiftelse, STINT och IDO-stiftelsen. Både före omorganisationen och efter den har dessa strategiskt viktiga områden genererat interna anslag för forskare vid HD. Det verkar dock som detta främst lett till konferenspresentationer och enskilda samt samförfattade publikationer medan det verkar vara mindre vanligt att det har resulterat i fortsatt forskning och ansökningar om forskningsmedel. De nämnda områden utgör också grunden för målet att skapa sammanhållna forskningsmiljöer och -program, samtidigt som man konstaterar att högskolan har en ”enorm bredd” på sin forskning och sina publikationer: med bland annat forskning om identitet, migration i litteratur, flerspråkighet i skolkontexter, genus i litteratur, översättning av poesi och manga, minoritetsspråk, fransk sånglyrik, tysk barnlitteratur, motivation i språkinläring, ordkunskapsinläring i arabiska, transspråkande i olika kontexter, nyanlända elever i svensk skola, runstenar, litteraturdidaktik, ekokritik och litteratur, lärarutbildning, uttal på olika språk, grammatik inom olika språk, klimatkris i litteratur, språknormer, klassrumsinteraktion, modersmålsundervisning, interkulturell kompetens, litteracitet, färöiska med mycket mera. Det är dock inte klart vad som är publicerat med extern eller intern tilldelning av forskningsmedel.

De externa medel som erhållits inom språk och litteratur är ofta begränsat finansierade, vilket påverkar kontinuiteten i forskningen. Projekten berör litteratur och bokmässors roll för den, japansk litteratur (3), nationella minoritetsspråk i skolan, översättning mellan svenska och portugisiska, interkulturella förhållningssätt i en digital miljö, samtalsanalys, migrationsnarrativer (huvudsökande från annat lärosäte), runor (huvudsökande från annat lärosäte) och afrikansk litteratur skriven på portugisiska (huvudsökande från annat lärosäte). Enstaka medel rör forskningsinitiering. De flesta projekt är ett- eller två-åriga, de tre sista fleråriga projekt. Spridningen på olika ämnen är relativt god.

De externa medel som erhållits inom utbildningsvetenskap är fleråriga och har oftast omfattande finansiering. Av de sex projekt som nämns för tiden 2018-2022 har två huvudsökande från HDa, fyra huvudsökande från andra lärosäten. Den totala summan på alla dessa projekt är ca 20 miljoner SEK. Ansökningar till STINT (1) och Nordplus (1) är ettåriga med mindre belopp, övriga fleråriga (4; 4-6 miljoner SEK). Det framgår dock inte vilken andel av medlen som hamnat på HDa. Dessutom är spridningen på olika ämnen begränsad, i och med att fyra ansökningar hamnat på SVA. Därmed får man anta att speciellt svenska som andraspråk (SVA) har en tradition av goda ansökningar och etablerat samarbete såväl med andra lärosäten som internt på HDa.

Ett flaggskepp för HDa är det forskningsprogram inom nätburen undervisning och digital kompetens i högre utbildning som finansieras under 2 + 2 år (fr.o.m. 2022), med ILU och ISLL som ansvariga partner. Det framgår inte av självvärderingen vem som finansierar programmet, men de nämnda institutionerna har detta ”i uppdrag”. Denna satsning ska stärka Högskolans kompetens inom områdena och dess position som ett lärosäte som leder utvecklingen nationellt och har hög internationell relevans. Det finns en styrgrupp som ska lägga upp en plan för arbetsgruppens fortsatta arbete, precisera forskningsfrågor och kartlägga forskningsbehov. Så småningom är det tänkt att projektgrupper som arbetar vidare i olika projekt ska utlysas (upp till fyra år). En utmaning kan vara att satsningen ska vara begränsad samt att konkurrensen inom området sedan pandemin hårdnat ytterligare, och man behöver enas om en inriktning. Detta bör utvärderas noggrant och användas för att möjligen etablera en modell för hur man framgent ska kunna skapa nya forskningsprogram, på bred front.

Den bredd och mångfald som HDa ändå är ett gott exempel på, kan exemplifieras med ett lyckat och originellt samarbete som fick ett konkret resultat i form av en antologi. Forskare från arabiska, japanska, portugisiska och litteraturvetenskap genomförde ett projekt som resulterade i antologin *Narratives Crossing Borders*. Detta torde visa att det krävs en viss uppfinningsrikedom för att samarbete över språk- och ämnesgränser ska vara produktivt.

Man publicerar på elva språk, vilket får ses som en styrka, men den språkliga mångfalden och de begränsade personella resurserna i flera av de mindre språkämnen kan vara en black om foten vid samarbete och ansökningar om externa medel. Vidare kan publikationer på olika språk vara en utmaning för projektdeltagarna vid samarbete mellan olika ämnen. Om målen med sammanhållna forskningsprogram ska kunna uppfyllas, kan det bli svårare att inkludera forskning om alla de olika språken, och resultatet kan för en del forskare bli att man inte kan fokusera på sammanhållna forskningsprogram.

HDa för fram att internationellt samarbete och internationalisering är ett område som man vill satsa på i utvecklingen av forskningsaktiviteterna på högskolan. Man har också bland forskarna tämligen omfattande nationella och internationella nätverk genom samarbete i olika former med olika lärosäten. Det framgår dock inte i vilken utsträckning de internationella nätverken också

ger ett tillskott i form av forskningsmedel långsiktigt, även om man nämner att forskningsprojekt uppstått av sådana kontakter och att man publicerat resultat från samarbetena. Samtidigt kan sådana kontakter i sig vara både nödvändiga och kreativa för att driva forskningsverksamheten framåt.

Alla forskare ska i princip delta i arbetet att behålla och utveckla kvalitet i forskningen och upprätthålla god forskningssed. I de större ämnena är detta sannolikt enklare, där det finns en kritisk massa som kan diskutera fr.a. kvalitetsaspekter, vilket kan vara mer utmanande i små ämnen.

Antalet peer-reviewade konferensbidrag och artiklar verkar öka över tid (speciellt 2018-2019), och i viss mån gäller detta också samförfattade arbeten. Samtidigt tycks den positiva utvecklingen ha planat ut. Överlag verkar bredden på publikationer fylla flera och förväntade funktioner, då man inte kan säga att endast peer-reviewade artiklar har vetenskaplig vikt – inom språkämnen kan även publikationer av mer tillgängliga forskningsresultat ha ett samhällligt värde. Med så många språk är också publikationsindex på engelska av mindre värde ur ämnens synvinkel, även om detta är väsentligt ur konkurrenssynvinkel. Inte oväntat har de två ämnena med flest seniora forskare, engelska och svenska som andraspråk, även flest publikationer. Detta hänger ihop både med förväntad kvalitet och med att forskare inom dessa ämnen sannolikt erbjuds fler möjligheter att publicera, samt har bättre forskningsförutsättningar ekonomiskt att publicera mera, en del i kraft av sin senioritet. Inom parentes kan man notera att antalet avhandlingar är begränsat under den tid som anges. Detta är en effekt av att man hittills inte lyckats etablera forskarutbildning i språk och litteratur vid högskolan.

När det gäller erhållna externa medel finns även där ett urval av forskare från främst svenska som andraspråk, men även t.ex. engelska, japanska och portugisiska. För SVA kan konstateras att man varit mycket väl företrädda i erhållna externa medel. Skolforskningsinstitutet och Skolforskningsfonden är centrala bidragsgivare, vilket skapat en framgångsrik tradition av ansökningar från forskare inom HDa, som också ger ämnet svenska som andraspråk en konkurrensfördel. En aspekt som är lite slående är dock att det i den presenterade statistiken inte finns internationella finansiärer medtagna, vilket ger vid handen att detta är en outnyttjad resurs för högskolan.

En obalans mellan ämnen återkommer, där svenska som andraspråk och engelska, till viss del japanska och portugisiska sticker ut som mer lyckosamma när det gäller medel för projekt och produktion av publikationer (inklusive citeringar, sannolikt). Man kan stötta en sådan utveckling, eftersom en kvalificerad topp också kan ge effekter på bredden på forskningen, men man kan också i ännu högre grad använda sig av den professionalism om vissa ämnens företrädare besitter för att stötta mindre ämnen. Å andra sidan tillkommer då att kraven på dessa forskare kan öka till en önskad nivå.

3.3 Genomslag och professionsrelevans

Det är svårt att bedöma den bibliografiska profilen eftersom forskare klassificerar sina publikationer på olika sätt. De vanligaste kategorierna är sakkunniggranskade konferensbidrag och artiklar, men enligt utdraget från DiVA ser det ut som om i alla fall konferensbidragen inte har publicerats och i många fall handlar det om abstracts. Konferensbidragen visar på forskningsaktivitet, och syftet att institutionens medarbetare ska vara forskningsaktiva ser ut att uppnås i stor utsträckning. Kategorin ”konferensbidrag” säger däremot inget om forskningens

kvalitet eller spridning. En närmare analys av kategorin ”artikel i tidskrift” visar att en betydande andel av de listade publikationerna har författats av personer som inte längre är anställda vid Högskolan Dalarna. Dessa forskare har bidragit till forskningsmiljön under sin tid vid institutionen men kan förstås inte medverka till utvecklingen framåt. Detta innebär att det är viktigt att utflödet är i balans med nyrekryteringar och återväxt. Samlingsvolymen och bokkapitel förekommer i relativt stor utsträckning. Flera av institutionens forskare är aktiva i *Utbildning & Lärande*, en tidskrift etablerad 2005 där HDa övertog ansvaret 2018. I självvärderingen nämns möjligheten att utveckla en annan tidskrift inom institutionens ram, men en sådan strategi skulle knappast gynna forskningens kvalitet och genomslag på kort sikt, utan snarare riskera att uppmuntra till internpublicering. Gemensamma antologier kan utgöra en bättre och snabbare strategi för att konsolidera de lokala forskargrupperna och redaktörsuppdrag för andra tidskrifter kan skapa nationell och internationell synlighet för institutionens forskare. Att anordna konferenser, nätverksmöten och symposier kan vara viktigare än att publicera, i synnerhet om publiceringskanalerna har dålig räckvidd.

Statistiken över citeringsdata visar att publikationerna citeras i låg utsträckning, och hela 91 % saknar citeringsdata. Detta är dock ingen rättvisande bild av forskningens genomslag eftersom data bygger på World of Science och Scopus. Dessutom har ämnena vid institutionen väldigt olika citeringstraditioner från att endast explicit referens med sidhänvisning tas upp till att långa listor av tidigare forskning ingår i litteraturförteckningen. Den forskning som verkar få störst spridning och attrahera mest extern finansiering är olika former av professionsrelaterad forskning, i synnerhet skolforskning, men även här kan citeringar utebli eftersom en stor del av publiceringen sker på svenska. Flera av institutionens forskare har haft konsultuppdrag och bidragit med texter för t ex Skolverket och den praktiktäna skolforskningen får direkt spridning till den verksamhet den berör. Forskare har också deltagit i att utveckla nationella standarder på skolforskningsområdet, och debattartiklar baserade på forskning har påverkat den nationella policyn för modersmålsundervisning och flerspråkighet. Högskolan Dalarna har som nämnts skrivit under överenskommelsen CoARA (Coalition for Advancing Research Assessment, <https://coara.eu/>). En diskussion av rekommendationerna i denna överenskommelse ger goda möjligheter att utveckla en bättre förståelse för hur institutionens forskning genomförs och hur dess resultat, genomslag och professionsrelevans påverkas av praxis och aktiviteter inom de tre vetenskapsfälten.

4 Forskningens relation till utbildning inklusive forskarutbildning

Institutionens övergripande mål är att integrera utbildning och forskning och alla lärare förväntas både undervisa och forska som ett led i arbetet med en forskningsanknuten utbildning. Forskningstid fördelas enligt schablon och ska användas till egen forskningsverksamhet och för att lärarna ska kunna hålla sig uppdaterade om annan forskning som det är lämpligt att inkludera i undervisningen.

Det är ett mål att forskarnas kompetens ska utnyttjas i kopplingen mellan forskning och utbildning, bland annat när det gäller lärandemål i kursplanerna och val av kurslitteratur. I praktiken tycks detta ske i olika grad och institutionen bör verka för att anknytningen mellan undervisningen och forskningen blir starkare och mera självklar. Här har prefekten det övergripande ansvaret.

Förväntningarna på att undervisa gäller även för professorer, som inte kan ha mer än 75 % forskning i tjänsten även om de skulle få externa forskningsmedel. Dels undervisar de direkt, dels bidrar de genom inspelade föreläsningar. Även om det sistnämnda säkerställer att fler studenter drar nytta av professorernas specialkompetens är det viktigt att så många som möjligt upplever direkt undervisning, oavsett om den sker online eller på campus. Samtidigt är det underförstått att detta kan vara svårt att uppnå, eftersom professorerna har många andra funktioner på institutionen, både formella och informella, och det är viktigt att värna om deras forskningstid.

Genom deltagande både i forskargrupper och i ämnesspecifika seminarier knyts även adjunkter till forskningen. Detta är viktigt både för den undervisning de ger och för att motivera dem att söka sig till forskarutbildningen. Därför bör alla forskargrupper och ämnesgrupper prioritera åtgärder som kan stärka adjunkternas engagemang i sådana sammanhang. Det kan till exempel innebära att adjunkterna är delaktiga i planeringen av forskargruppsmöten och ämnesseminarier, att särskilda förberedande möten anordnas för adjunkterna där teman för mötena eller seminarierna diskuteras eller att de individuellt eller i grupper får ansvar för att hålla presentationer eller leda diskussioner.

På avancerad nivå erbjuds kurser som har en direkt koppling till den forskning som bedrivs inom olika ämnen. Detta är en viktig del i arbetet med att bygga en stark forskningsmiljö. Sådana kurser kräver vanligtvis ett nära samarbete mellan forskare inom flera ämnesområden vid ISLL och för studenterna kan de fungera som en brygga till forskarstudier. Särskilt viktiga är kurserna om de kan kopplas samman i ett magister- eller masterprogram. De befintliga programmen i svenska som andraspråk (magister) och i interkulturella litteraturstudier (master) visar detta. Masterprogrammet i litteratur har internationell räckvidd och kan fungera som inspiration och modell för att utveckla liknande erbjudanden med andra interkulturella perspektiv, till exempel ett masterprogram i flerspråkighetsstudier. Två sådana masterprogram skulle kunna utgöra en grund för ett forskningsprogram med inriktning mot kultur- och språkmöten.

Även om ISLL i dagsläget inte har någon egen forskarutbildning är flera av institutionens forskare verksamma som handledare för masterstudenter, licentiander eller doktorander, oftast vid högskolans egen forskarutbildning i pedagogiskt arbete vid Institutionen för lärarutbildning (ILU), men i vissa fall även vid forskarutbildningar på andra håll i Sverige och utomlands. Det gäller i första hand större ämnen som engelska, franska, svenska och svenska som andraspråk, men även i mindre ämnen som japanska och portugisiska finns personal med sådan handledningserfarenhet. En doktorand har medel från en ISLL-forskares eget forskningsprojekt och har både huvud- och biträdande handledare från ISLL, även om utbildningen sker inom forskarutbildningen i pedagogiskt arbete vid ILU. I denna utbildning deltar forskare från ISLL som föreläsare på kurser där de har särskild kompetens.

Samarbetet med ILU och andra forskningsprogram nationellt och internationellt är mycket viktigt för utvecklingen av ISLL mot en sammanhållen akademisk miljö med hög forskningsaktivitet och utbildningsutbud från grundnivå upp till forskarutbildning. Hittills har dock endast en minoritet av ISLL:s forskare varit inblandade i ett sådant samarbete, trots att många både har stark ämneskompetens och har genomgått utbildning som handledare. Därför bör institutionen arbeta för att fler ska involveras. Man bör bland annat eftersträva avtal som

innebär ett brett och långsiktigt samarbete och utbyte med lärosäten som har en akademisk profil som både överlappar och kompletterar profilen vid ISLL. Erfarenheten visar dock att sådana överenskommelser ofta inte leder till verklig samverkan om de inte bygger på redan etablerade personliga kontakter mellan forskare med gemensamma intressen. Institutionens ledning bör därför på olika sätt underlätta för forskare från ISLL att träffa kollegor från forskningsmiljöer i in- och utlandet som kan bli framtida partner i strategiskt viktiga samarbetsavtal. Det kan givetvis ske genom deltagande i forskningskonferenser anordnade av andra, men kanske ännu viktigare är att man själv anordnar konferenser med tematisk inriktning som passar in i institutionens strategi för utveckling av forskningsprogram och forskarutbildning och till vilken plenarföreläsare, seminarieledare mm bjuds in, så att de kan både inspirera miljön på ISLL och själva bli intresserade av vidare kontakt. Detta kan vara utgångspunkten för en vistelse som gästforskare, engagemang som examinator eller ledamot i en betygsnämnd, engagemang som huvud- eller biträdande handledare och inbjudan till en gemensam ansökan om forskningsmedel. En förutsättning för en sådan uppföljning är att forskare på båda sidor är motiverade, men även institutionens ledning har en viktig roll. För att spirande kontakter ska leda till ett hållbart samarbete på längre sikt bör ansvaret inte vila på enskilda, utan vara hela institutionens ansvar.

Så länge ISLL inte har en egen forskarutbildning kommer man inte att ha doktorander som är formellt knutna till institutionen. Anknytningen kommer att bestå av att doktoranderna är adjunkter vid ISLL som är helt eller delvis tjänstlediga från sina ordinarie tjänster, att de är doktorander på ett projekt som en eller flera ISLL-forskare har fått extern finansiering för, eller att de har handledare från institutionen. I intervjuer under utvärderingskommitténs platsbesök uttrycker doktoranderna en hög grad av tillfredsställelse med sin arbetssituation vid ISLL. Detta gäller även i de fall kontakt med miljön huvudsakligen sker via nätet. Många nämner positiva erfarenheter av deltagande i forskargrupper, där de ibland har haft möjlighet att presentera och diskutera sina projekt. Flera som saknar handledare på institutionen berättar om informellt stöd från erfarna forskare där och beröm ges till IT- och bibliotekstjänsterna för hjälp och assistans. Doktorander som har undervisningsuppdrag vid ISLL vid sidan av avhandlingsarbetet framhåller att lärosätet anstränger sig för att anpassa scheman efter deras behov.

För vidareutvecklingen av ISLL som forskningsmiljö är det viktigt att man fortsätter att ta väl hand om de doktorander man har, och hela tiden anstränger sig för att knyta fler doktorander till institutionen. Detta kommer att ha en positiv effekt på många sätt. Fler ISLL-forskare får möjlighet att skaffa sig erfarenhet som handledare och hela miljön kan berikas genom att doktorander arbetar innovativt vad gäller ämnen och frågeställningar i avhandlingarna samt bidrar med nya teoretiska inriktningar och metodologiska ansatser. Dessutom kommer många av doktoranderna att kunna få en tjänst vid institutionen efter fullgjort avhandlingsarbete och därmed bidra till att säkra den nödvändiga forskningskompetensen i en tid då det råder stor konkurrens om kvalificerad personal inom många ämnesområden. Som tidigare nämnts kan aktivt deltagande i forskargrupper motivera adjunkter vid ISLL att söka forskarutbildning och flera steg för att inkludera adjunkter i grupperna lyftes fram under intervjuerna. Institutionens ledning säger i en intervju med kommittén att man rutinmässigt tar upp eventuell forskarutbildning i personalsamtal med adjunkter, och kulturen vid ISLL verkar präglas av förväntningar om att personalen ska skaffa sig forskningskompetens. Kommittén vill gärna berömma detta, samtidigt som den understryker vikten av att följa upp med åtgärder för att hjälpa motiverade adjunkter att hitta relevant forskarutbildning och bistå dem i utformningen av

projektbeskrivningar. Forskarutbildning i pedagogiskt arbete vid HDa kommer fortfarande att vara det närmaste alternativet för många, men särskilt för personer med projektidéer utan en tydligt pedagogisk orientering kommer det att finnas behov av att söka sig någon annanstans. Då kan institutionens kontakt och samverkan med forskningsmiljöer vid andra lärosäten utnyttjas, som tidigare nämnts. Det kan ändå bli nödvändigt att säkra finansiering utanför forskarutbildningen, både för att konkurrensen om finansierade platser på utbildningen kan vara hård, och för att utbildningen på många håll inte finansierar doktorandtjänster. Ett sätt att få medel är att projektbidrag som ISLL-forskare ensam eller tillsammans med andra ansöker om inkluderar utgifter för doktorander som ska knytas till projekten. Forskarna måste starkt uppmuntras att göra detta.

För närvarande kan personer som har en adjunktstjänst vid ISLL få anställning som lektorer när de har avslutat sin forskarutbildning och disputerat. Det kommer dock inte alltid att vara så och därför bör man undersöka andra vägar för att ta tillvara den kompetens adjunkterna skaffat sig, och se till att man kan behålla dem som anställda vid institutionen. Här kommer både hybrida adjunkt/lektor-tjänster, biträdande lektorat och postdoktors-tjänster att vara relevanta åtgärder. Sådana tjänster kan också vara attraktiva för personer utan tidigare anknytning till ISLL.

5 Samverkansarbete och samhällspridning

Högskolan utgör en viktig partner för regional utveckling och samarbete med näringsliv och offentlig sektor. Den offentliga sektorns behov av samarbete med högskolan kan sannolikt utvecklas ytterligare, även om framför allt lärandeaspekter redan finns inbakade i samarbeten.

Forskningen vid ISLL bidrar med ny kunskap om språk, litteratur och lärande ur olika perspektiv. Oavsett om den gäller grundläggande problem inom dessa vetenskapsområden eller direkt adresserar aktuella utmaningar inom bestämda samhällsområden, bidrar det till att öka vår förståelse för hur språk och litteratur uppträder, varierar och fungerar, för hur språkinläring går till, och för hur lärande *om* språk och litteratur och *genom* språk och litteratur sker. Den kunskap som denna forskning ger är efterfrågad inom andra discipliner och av det omgivande samhället. Dels tas redan tillgängliga forskningsresultat i bruk, dels inleds samverkan med forskare inom andra discipliner vid den egna eller andra högskolor och universitet, och forskare tilldelas uppdrag utifrån.

Traditionellt är det i första hand det utbildningsvetenskapliga området och skolväsendet som använder sig av språk- och litteraturforskning och är intresserade av forskningssamverkan. Så är det även på ISLL. Miljön har relativt nära kontakt med lärarutbildning och utbildningsvetenskaplig forskning vid Institutionen för lärarutbildning (ILU). Lärare i språk och litteratur undervisar och handleder lärarstudenter och som tidigare nämnts är seniora forskare vid ISLL handledare för doktorander på forskarutbildningen i pedagogiskt arbete och undervisar i några av kurserna på denna utbildning. Personer på ISLL som bedriver språklig och litteraturvetenskaplig forskning av utbildningsvetenskaplig karaktär har också haft gemensamma projekt med utbildningsforskare vid ILU.

Institutionens självvärdering pekar på att den nyligen genomförda omstruktureringen av Högskolan Dalarna från tre akademier och sex forskningsprofiler till fem institutioner har varit utmanande för detta samarbete mellan ISLL och ILU. Åtgärder har nu vidtagits för att möta

utmaningarna, bland annat genom att ISLL har fått en medlem i ILU:s arbetsgrupp för forskarutbildning och det finns planer på gemensamma seminarier och workshoppar för de båda institutionerna. Kommittén betonar vikten av sådana åtgärder. De är särskilt angelägna så länge ISLL inte själv har forskarutbildning, men även på längre sikt krävs ett nära samarbete, eftersom så mycket av forskningen vid ISLL är direkt eller indirekt relevant för lärarutbildningen och utbildningsforskningen som bedrivs vid ILU.

ISLL har sedan tidigare haft ett visst samarbete med Institutionen för kultur och samhälle (IKS) där det finns planer på gemensamma satsningar för att stärka samarbetet med näringsliv, myndigheter och offentlig sektor. Inte bara på denna institution, utan även vid institutionerna inriktade på hälsa och välfärd (IHOV) och information och teknologi (IIT) bör det finnas intresse för att använda den specialkompetens som forskare vid ISLL besitter inom områden som kommunikation i akademiska och professionella sammanhang, digital kommunikation, flerspråkighet och mångkultur. Ökad internationell kommunikation och mobilitet och växande språklig och kulturell mångfald präglar samhällsutvecklingen i stort och ger möjligheter och utmaningar inom allt fler områden: sjukvård, näringsliv och kulturliv, utbildning och forskning. Detsamma gäller den roll som automation och artificiell intelligens nu spelar. Även här kan språk- och litteraturforskningen bidra med viktiga perspektiv som bland annat har att göra med vad som krävs för att information och interaktion ska förstås och bli meningsfull samt betonar vikten av sammanhangsmedvetenhet och källkritik. ISLL-forskare kan både bidra med undervisning i sådana ämnen vid de andra institutionerna och delta i projekt tillsammans med forskare därifrån. Det kan handla om forskning för vilken det gemensamt söks medel eller uppdragsforskning. HDa:s nya samverkansstrategi kan bli en viktig aktör i detta. Vi ser det också som väsentligt att högskolans ledning är medveten om och sprider kunskap om den potential som forskare på ISLL har, såväl inom högskolan som utåt.

ISLL:s samarbete med skolmyndigheten handlar till stor del om undervisning på uppdrag, men också om forsknings- och utvecklingsprojekt. I självvärderingen nämns i detta sammanhang ett uppdrag från Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna (IKUD) som kan fungera som ett bra exempel på hur expertis hos forskare vid ISLL kan komma till nytta i arbetet med att förbättra skolans praktik, samtidigt som forskare ges tillgång till data från skolans vardag som kan användas som underlag för forskningspublikationer. Ett relaterat exempel gällde bibliotekssystemet och handlade om samverkan mellan en forskare i arabiska och ett länsbibliotek om ett så kallat popup-bibliotek. I övrigt har Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna (PUD) varit en mycket viktig medspelare för ISLL, bland annat genom att förmedla kontakt med skolorna i regionen, men inte minst genom olika former av forskningsstöd. Hel- eller delfinansiering av doktorander och samarbete om forskningskonferenser nämns här som exempel. Vidare är det möjligt att ISLL-forskare, på initiativ av PUD och tillsammans med en kommun, kommer att genomföra följeforskning i samband med att ett internationellt företag etablerar sig i området. Kommittén delar ISLL:s uppfattning att det finns potential för fler uppdrag från PUD eller förmedlade via detta centrum, men man ser också behovet av kontinuitet i samarbetet, så att man inte ständigt är beroende av att nya uppdragsmöjligheter dyker upp. Strategin ska vara att nå mer långsiktiga överenskommelser och då ska befintliga och nya forum användas där man tillsammans med offentliga och privata aktörer kan analysera forskningsbehov som ISLL kan hjälpa till att möta.

Forskare ska möta samhällets behov av kunskap och då är det avgörande att kunskapen inte bara sprids genom kanaler inom akademien utan även blir känd utanför forskarnas egen krets. Populärvetenskaplig spridning av forskningen vid ISLL sker i betydande omfattning och på olika sätt. Det gäller väletablerade former som böcker och antologikapitel, artiklar i tidskrifter för specifika yrkesgrupper, undervisning på lärarkurser och under temadagar anordnade av institutionen själv samt öppna föreläsningar på högskolan eller utanför. Digital spridning genom poddar och bloggar sker också, förutom expertmedverkan i radio- och tv-program. Dessutom deltar ISLL-forskare aktivt i den offentliga debatten om ämnen inom sitt kompetensområde, men det är oklart hur vanligt det är.

Självvärderingen sammanfattar punkten om samhällsspridning med att det externa informationsarbetet fungerar väl. Ändå ser man ett behov av att utveckla det ytterligare och påpekar att allt det positiva som sker måste bli bättre känt på institutionen. Genom gemensamma workshoppar för forskargrupperna kan goda exempel presenteras mer i detalj och nya idéer diskuteras. En utmaning som lyfts fram gäller ISLL:s blygsamma exponering på HDA:s hemsida. Här bör det finnas möjlighet att nå ut med intressant forskningsinformation till en bredare publik.

Kommittén noterar de goda insatser som ISLL för närvarande gör för att det omgivande samhället ska ta del av resultatet av institutionens forskningsverksamhet. Samtidigt uppmuntrar den till att ännu mer vikt läggs på samhällsuppsökande verksamhet och att man strävar efter att engagera fler än vad som är fallet i dag. Inte minst dagens tendenser att nedvärdera forskningsbaserad kunskap gör detta viktigt. Arbetet med forsknings-spridning bör vara en separat del av institutionens strategiska planering och ledare på alla nivåer bör uppmuntra personalen att aktivt delta i spridningsverksamheten.

6 Sammanfattande rekommendationer och kommentarer

Den centrala utmaningen för ISLL handlar om hur man ska kunna förena en bred och disparat forskningsmiljö i en strategi för att utveckla institutionen till en sammanhållen akademisk miljö med ett forskningsprogram och egen forskarutbildning. Detta kräver att forskningsfinansieringen stärks genom att externa medel säkras utöver de summor som erhålls från institutionens egen budget och att ännu fler medarbetare blir aktiva och produktiva forskare. Fler seniora forskare måste få erfarenhet av att handleda studenter på avancerad nivå och doktorander och fler adjunkter måste disputeras och skaffa sig forskarkompetens. Samverkan med forskningsmiljöer vid den egna högskolan och andra miljöer nationellt och internationellt behöver utvecklas ytterligare. Det måste finnas en ännu bättre koppling mellan forskning och utbildning och det behövs satsningar på att stärka samarbetet med näringsliv, kultur, utbildningsinstitutioner och offentlig förvaltning. Kunskapsspridning till det omgivande samhället och deltagande i samhällsdebatten bör ständigt betonas. Institutionen själv har konstruktiva tankar om hur sådana utmaningar kan mötas.

De många ämnen som lärs ut och forskas på vid ISLL är samtidigt institutionens styrka och svaghet. Det öppnar för jämförande forskning över språk och kulturer, samtidigt som det finns en obalans mellan å ena sidan ett fåtal ämnen med många forskare, varav några är professorer eller docenter och stor produktion och, å andra sidan, flera ämnen med små miljöer, lägre formell kompetens och mindre forskningsaktivitet. Vissa av ämnena är dessutom nära knutna

till lärarutbildning och utbildningsforskning genom att de också undervisas i skolan, medan andra inte har en sådan koppling. Samtidigt som institutionen behåller sin styrka i de ämnen som nu är starka, bland annat genom att tillsätta nya seniora forskare när de nuvarande professorerna eller docenterna går i pension eller slutar, bör en särskild satsning under en tid göras för att stärka ämnen som saknar seniorer.

Arbetet med att bygga upp långsiktiga relationer med andra läroanstalter nationellt och internationellt bör omfatta så många ämnen som möjligt, men det är särskilt viktigt för ämnen som inte har nära kontakt med lärarutbildningen vid den egna högskolan och inte är involverade i forskarutbildningen som bedrivs där. Även adjunkter i sådana ämnen bör uppmuntras att satsa på forskning och bör få hjälp att hitta lämplig forskarutbildning och vid behov hjälp att säkra finansieringen av utbildningen. Det forskningsprogram som ska etableras vid institutionen bör ha en övergripande tvärvetenskaplig inriktning och det är särskilt forskning om de möjligheter och utmaningar som följer av ökad språklig och kulturell mångfald i samhället som sticker ut. Samtidigt är det viktigt att högkvalitativ forskning inom ämnenas kärnområden tillgodoses och institutionen behöver ha goda rutiner för att stödja utformningen av starka ansökningar till externa forskningsfinansiärer både för projekt inom det tänkta forskningsprogrammet och för mer självständiga projekt. Internationalisering ser vidare ut att vara stereotypiskt uppfattat – det behöver inte betyda att kontakter och forskningssamarbete ska ske utomlands (och på engelska), utan internationaliseringen har också nått Sverige, vilket delvis erkänns genom tankar på att satsa på forskning inom mångfaldsområdet och rekryteringen av utländska forskare och studenter. Detta kan sannolikt utvecklas ytterligare. Det betyder inte att den typen av internationalisering som innebär kontakter och samverkan med utländska forskare och institutioner, är missriktad. Tvärtom skapar den nödvändiga nätverk och plattformar för att forskare på sikt ska kunna ansöka medel från europeiska och internationella finansiärer eller delta som medsökande i utländska projekt.

ISLL har arbetat fram en struktur och fördelning av uppgifter och ansvar som på många sätt tycks fungera bra. Ändå finns det utmaningar förknippade med överlappande funktioner och oklara gränser mellan roller. Här behövs förtydliganden. I övrigt kan nämnas att proprefekten har mycket omfattande skyldigheter och möjligheter till avlastning bör övervägas när den interna organisationen av institutionen skall ses över. De medel som särskilt lektoreorna och docenterna får för forskning från institutionens egen budget genom schablonutdelning är blygsamma och otillräckliga mot bakgrund av ISLL:s ambitioner för forskningsverksamheten. Därför måste ansträngningar göras för den sökbara potten avsatt för ytterligare utdelning till enskilda forskare större.

Även med relativt begränsad forskningstid för de flesta av forskarna vid ISLL, överlag, är forskningsaktiviteten sammantaget ganska stor. De många konferenspresentationerna tyder på detta. Dessutom finns det en betydande mängd publikationer, främst i form av tidskriftsartiklar, antologibidrag och bokkapitel, och många har haft uppdrag av olika slag, bland annat som opponenter och sakkunniga. Det är dock ett relativt litet antal personer som står för lejonparten av den publicerade forskningen. Det gör miljön sårbar och det finns risk för en snabb nedgång i forskningsproduktionen till följd av att de mest aktiva går i pension eller flyttar från högskolan. Arbetet med att öka publiceringen för fler bör intensifieras och i detta har forskargrupperna en central roll. Där kan bland annat planer för nya gemensamma forskningsprojekt tas fram och

genom arbete med artikelsamlingar i olika faser från idédiskussion och skrivinternat till responsseminarium kan tröskeln för att engagera sig sänkas.

Publicering av forskningen vid ISLL sker som nämnts främst genom artiklar och bokkapitel. Den citeras relativt sällan, åtminstone som det fångas upp genom internationella registreringar. Det beror på flera faktorer, bland annat att det finns varierande citeringspraxis inom olika ämnesområden, och att mycket av ISLL:s forskning publiceras på svenska och på ytterligare andra språk än engelska. Det finns tankar på att starta en egen tidskrift på ISLL. Kommittén menar att andra sätt att säkerställa forskningens genomslagskraft är mer ändamålsenliga och pekar då på gemensamma antologier, anordnande av konferenser, nätverksträffar och symposier samt redaktionella uppdrag för andra tidskrifter.

Det bibliometriska system som man tagit fram med hjälp av biblioteket, ter sig överskådligt och inte så tydligt användbart för språk och litteratur. Sannolikt behöver man utveckla andra mått på hur forskarna vid HDa har en påverkan på samhällsutvecklingen och -debatten nationellt och internationellt. Likaså behöver HDa utvärdera närmare i vilken relation ansökningar om externa forskningsmedel står till utfallet, ett arbete som man också är i färd med att fortsätta med. Själva sättet att tänka kring samhällslig ”impact” är också ett exempel på kvantifiering av forskningsresultat och deras effekter, som inte alltid passar in på t.ex. grundforskning, som behövs, även vid HDa.

När det gäller yrkesrelevans är det framför allt forskning riktad mot utbildning som fått externa medel och forskare inom området har haft många konsultuppdrag, hjälpt till att utveckla nationella standarder och påverkat skolpolitiken genom forskningsbaserade debattartiklar. Även annan forskning vid ISLL har tydlig betydelse för yrkesutövningen; till exempel är både litteratur- och språkforskning relevant för skönlitterära och facklitterära översättares yrkesverksamhet, och språkforskningen har betydelse för tolkverksamhet. Särskilt litteraturforskning men även språkforskning är relevant för bibliotekarier och förlagsredaktörer och institutionens forskning om kommunikation i professionella och akademiska sammanhang har relevans för flera professioner, inte minst inom vård och omsorg. Allt detta måste synliggöras och forskare ska stimuleras att söka samverka med såväl yrkesverksamma inom dessa samhällsområden som andra miljöer som bedriver forskning riktad mot dessa områden. Generellt bör institutionen diskutera hur rekommendationer från Coalition for Advancing Research Assessment kan vara till hjälp i arbetet med att få genomslag för forskningen och visa på dess professionsrelevans.

Forskningens resultat må framgå tydligt i kursplanens lärandemål och litteraturförteckning och studenterna ska också dra nytta av seniorforskarnas expertis, inte bara genom förinspelade föreläsningar, utan även i form av direkt undervisning, online eller på campus. Adjunkter ska bli aktiva medlemmar i forskargrupper, så att deras undervisning också är kopplad till forskningen vid institutionen och de själva motiveras att genomgå forskarutbildning. På avancerad nivå är forskningsanknytningen stark och här är masterprogrammet i interkulturella litteraturstudier ett exempel som kan fungera som modell för att ta fram ett masterprogram i flerspråkighet. Med dessa två utbildningsprogram som grund bör ett forskningsprogram inriktat på kultur- och språkmöten kunna utvecklas.

Inför en framtida egen forskarutbildning vid ISLL är det viktigt att flera av institutionens forskare får erfarenhet av att handleda på mastersnivån, licentiander och doktorander. En plan för detta behöver tas fram och den bör bland annat innehålla ett brett och långsiktigt samarbete

och utbyte med lärosäten som har en akademisk profil som både överlappar och kompletterar ISLL:s profil. Ett sådant samarbete kan också göra det möjligt för ännu fler adjunkter vid institutionen att börja forskarutbildningen.

Institutionen har idag ett relativt nära samarbete med lärarutbildningen vid den egna högskolan och med den forskarutbildning som sker där samt med det regionala skolväsendet. Samtidigt som detta samarbete upprätthålls och vidareutvecklas bör ISSL tillsammans med övriga forskningsmiljöer vid högskolan utarbeta strategier för samverkan med näringsliv och kultur, myndigheter och offentlig sektor även inom andra områden.

Redan nu betonar ISLL vikten av att nå ut till det omgivande samhället med forskarnas expertis och resultaten av deras forskning. Fler bör engageras i detta arbete och forskningsspridning bör vara en separat del av institutionens strategiska planering.

Kommitténs rekommendationer för att ISLL ska kunna förena en bred och disparat forskningsmiljö till en sammanhållen forskningsmiljö med ett forskningsprogram och egen forskarutbildning kan kort sammanfattas på följande sätt:

- Samverkan med forskningsmiljöer vid den egna högskolan och andra miljöer nationellt och internationellt behöver utvecklas ytterligare
- Avtal om permanent samarbete med sådana miljöer bör träffas, inte minst i ämnen där det finns färre möjligheter för samverkan inom den egna högskolan
- Fler seniora forskare bör få erfarenhet av att handleda studenter på avancerad nivå och doktorander
- Arbetet med att öka publiceringen för fler bör intensifieras och i detta har forskargrupperna en central roll
- Inrättandet av ett forskningsprogram bör bygga på institutionens nuvarande akademiska styrkor och vara inriktat mot möjligheter och utmaningar kopplade till ökad språklig och kulturell mångfald
- Samtidigt bör högkvalitativ forskning inom ämnenas kärnområden tillgodoses
- Forskningsfinansieringen bör stärkas genom att externa medel säkras ut över de summor som erhålls från institutionens egen budget så att ännu fler medarbetare blir aktiva och produktiva forskare
- Etablering av en ny tidskrift vid ISLL rekommenderas inte. I stället bör forskningens genomslagskraft säkras med gemensamma antologier, anordnande av konferenser, nätverksträffar och symposier samt redaktionella uppdrag för andra tidskrifter
- Kopplingen mellan forskning och utbildning vid ISLL bör stärkas
- Masterprogrammet i interkulturella litteraturstudier kan tjäna som modell för ett masterprogram i flerspråkighet
- Den stora betydelse som forskningen vid ISLL har för utbildning bör utnyttjas för att få fler externa forskningsmedel och nya uppdrag för institutionens forskare. Samtidigt måste relevansen för andra professioner synliggöras och samverkan med sådana professioner stimuleras
- En bred repertoar av strategier bör användas för att rekrytera kompetenta personer till toppositioner, också i ämnen som i dag saknar seniorer

- Kompetensutveckling av de egna adjunkterna bör ha hög prioritet
- Där det finns överlappande funktioner och oklara gränser mellan roller på institutionen bör fördelningen av uppgifter och ansvar förtydligas